

Vastamediat houkuttelevat lupauksella paljastaa vallanpitäjien valheet

Gwenaëlle Bauvois ja Niko Pyrhönen – 1.4.2020

Valeuutisista puhutaan kaikkialla, mutta onko valeuutisissa oikeasti kyse valheista? Vastamediat kehystävät tapahtumat uudella tavalla ja esittävät paljastavansa perinteisen uutismedian piilottamia totuuksia.

Propaganda ja disinformaatio ovat olleet osa poliittista viestintää antiikin ajoista asti. Nykyään ne saavuttavat jatkuvasti uusia ihmisiä teknologisen kehityksen ansiosta. Valeuutiset eivät ole uusi ilmiö, mutta niistä puhuttiin paljon ympäri maailmaa, kun **Donald Trump** äänestettiin USA:n presidentiksi marraskuussa 2016.

Silloin vastamedian huomio kiinnittyi hurjiin salaliittoteorioihin, kuten *Pizzagateen*. *Pizzagate* liittyi hakkeroituihin ja vuodettuihin sähköposteihin. Sähköpostien mukaan **Hillary Clinton** johti pizzerian kellarissa olevaa pedofiilirinkiä. Huomio siirtyi kuitenkin pian salaliittoteorioista medioihin, jotka levittivät väärää tietoa uutisina – eli valeuutisia.

Yhden valeuutisen mukaan paavi **Franciscus** kannatti Donald Trumpia Yhdysvaltain presidentiksi. Valeuutisen luki heti melkein miljoona ihmistä. Sen sijaan vain tuhannet ihmiset lukivat faktantarkistajien viestin siitä, että valeuutinen ei ollut totta.

Moni "valeuutinen" ei suoranaisesti valehtele

Valeuutiset, valemediat ja valeuutisjournalismi ovat kuitenkin ongelmallisia nimityksiä. Onnistunut disinformaatio ei yleensä ole suoraan valhetta, vaan se perustuu esimerkiksi tiedon pois jättämiseen, huhuihin ja arvailuihin sekä

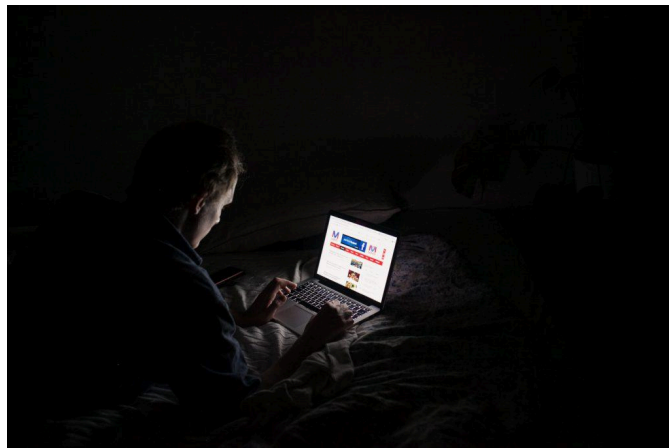

“tasapuolisuusharhaan”. Tasapuolisuusharhassa verrataan kahta eri näkökulmaa saman arvoisina, vaikka toiselle näkökulmalle ei olisi mitään perusteluja. Disinformaatiomediat usein haastattelevat ihmisiä ja käyttävät heidän lainauksiaan uutisina.

Tällöin uutiset eivät suoranaisesti valehtele, sillä esimerkiksi lainaukset ovat teoriassa tosia. Vastamediat valitsevatkin valtamediassa olevia uutisia, sanovat niitä valheiksi ja tarjoavat aiheesta “vaihtoehtoisia” selityksiään. Olemme kutsuneet tällaista mediaa vastamediaksi, emme vale- tai vaihtoehtomediaksi.

Kun vastamediat esittävät itsensä “vaihtoehtoisina tiedon lähteinä”, ne selvästi vastustavat “vallanpitäjiä”.

Olemme tutkineet vastamedioita eri puolilla maailmaa – USA:ssa (Breitbart News), Ranskassa (Fdesouchea) ja Suomessa (MV?!-lehti) – ja olemme huomanneet niissä samoja piirteitä. Kun vastamediat esittävät itsensä “vaihtoehtoisina tiedon lähteinä”, ne selvästi vastustavat “vallanpitäjiä”. ”Vallanpitäjiin” kuuluvat nykydemokratian instituutiot, ja erityisesti ne, jotka luottavat tutkittuun tietoon.

Eri maiden vastamedioilla on samoja teemoja ja tapoja toimia

Eri maiden vastamediat kirjoittavat pääasiassa neljästä teemasta: maailmanlaajuisesta siirtolaisuudesta, ilmastonmuutoksesta, eri alueiden välisistä suhteista ja kiistelystä tai “identiteettipolitiikasta”.

Jos valtamedia ei kirjoita näistä teemoista, vastamedia kirjoittaa teemoista itse. Samalla se kritisoi valtamediaa siitä, että se ei joko näe tai halua kertoa “asioiden todellista laitaa”.

Vastamediat ovat hyvin puolueellisia. On melkein mahdotonta käydä kriittistä keskustelua vastamedian kanssa. Vastamedian mielestä kaikki, jotka ovat eri mieltä tai antavat kritiikkiä, ovat samalla puolella vallanpitäjien kanssa.

Tieto – todellinen tai valheellinen – ei vaikuta olevan vastamedian vahvuus.

Tämä myös rajoittaa valtamedian faktantarkistusta ja yrityksiä kumota “vale uutisia”. Kun valtamedia nostaa esiin vastamedian väärän tiedon, se saattaa jopa vahvistaa vastamedian asemaa. Faktantarkistuksesta tulee todiste siitä, että valtamedia tekee mitä tahansa “salatakseen totuuden” ja “hiljentääkseen paljastusten tekijät”.

Lisäksi tieto – todellinen tai valheellinen – ei vaikuta olevan vastamedian vahvuus. Vastamedia yrittää saada yleisön tuntemaan itsensä voimattomaksi ‘valehtelevien vallanpitäjien’ edessä. Vastamedian kanssa samaa mieltä olevat ovat ilmaista työvoimaa, joka jakaa, tykkää ja kommentoi vastamedian sisältöjä eri media-alustoilla. Ahkerimmista vastamedioiden puolestapuhujista tulee näin käytännössä “digisotilaita”.

Muokattu Ilmiö-lehden alkuperäisestä tekstistä:

<https://ilmiomedia.fi/artikkelit/vastamediat-houkuttelevat-lupauksella-paljastaa-vallanpitajien-valheet/>.

Kirjoitus perustuu Helsingin Sanomien säätiön rahoittamaan *Mobilizing ‘the Disenfranchised’ in Finland, France and the United States. Post-truth public stories in the transnational hybrid media space* -tutkimusprojektiin.

Tutkimusartikkelit: **Conspiracies beyond Fake News. Producing Reinforcement on Presidential Elections in the Transnational Hybrid Media System** ja **Politicization of migration in the countermedia style: A computational and qualitative analysis of populist discourse**

Kuvat: Pääkuva ja 2. kuva Inka Lähteenaro, Ilmiö. Tekstin 1. kuva Elijah O'Donnell (Unsplash).

Kirjoittaja

Gwenaëlle Bauvois ja Niko Pyrhönen

Gwenaëlle Bauvois toimii yliopistotutkijana ja Niko Pyrhönen tutkijatohtorina Helsingin yliopiston Etnisten suhteiden ja nationalismin tutkimuskeskus CERENissä.

Molemmat ovat työskennelleet seuraavissa projekteissa: *Mobilizing ‘the Disenfranchised’ in Finland, France and the United States: Post-truth Public Stories in the Transnational Hybrid Media Space*, *Border crises in Two Languages* ja *Post-Truth Politics, Nationalism and the (De)Legitimation of European Integration*. Bauvois on lisäksi mukana *The narration of the Yellow Vests ‘crisis’ in Finland and France* -projektissa.

Twitter: [GwenBau](#)

